

דברי תורה והסלידות

י"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מודינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון בייער שליט"א

רב דשכונת ריב"ל ב"ש

שמיני עצרת
שמחת תורה

גליון שפ"ג
שנה ט'
שנת תשפ"ג

לע"נ הגה"צ מוהר"ר מאיר רפאל ב"ר ניסן זצ"ל

אור התורה / שמחת הנשמה

אור התורה

האירו האותיות בתורה ע"י המצות אשר נעשו להביא השמחה בתורה הקדושה ולזה בכל ז' ימי הסוכות אנו מקיפין הס"ת עם הלולב וד' מינים כדי להאיר האותיות בתורה. וביום שמחת תורה מקיפין התיבה עם הס"ת כדי שהתורה תאיר בהנשמות של בני ישראל. להיות להם לעזר ולסייע על כל השנה ללמוד תורה לשמה ביראת שמים ושמחת עולם על ראשם:

וזהו פירושו של הפסוק: אשרי איש ירא את ד', כי מר"ה עד יום שמיני עצרת האדם הוא מתירא מאימת הדין. ומ"מ אח"כ ביום השמיני עצרת מתעורר בכל אדם מדת האהבה. ועינינו הרואות כי במצותיו חפץ מאד. והעיקר הוא קיום המצות. כי תכלית כל היראה שיש באדם מראש השנה והאלה הוא האהבה המתעורר ביום שמיני עצרת ושמחת תורה

שמחת הנשמה רא"ל אור התורה

ובאמת האהבה והשמחה בשמיני עצרת הוא הרא"ל שמצותיו האירו בתורה, שאז ירגיש בנשמתו שהתורה מאירה לו בחזרה בשמחה ואהבה

וכמו שמבאר התפארת שלמה במקום אחר, על הפסוק **שבעת ימים יהי תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לד'**.

שבכל המצוות אם תרצה לבחון אם עשית אותם כהוגן תסתכל מה יצא מזה וכמו שאמר דוד המלך ע"ה, **דצרופה אמרתך מאד** (אם תרצה לבחון [צרופה לשון בחינה לשון מצרף לכסף] את המצות שאמר הקב"ה לקיימם) אז **ועבדך אהבה**. אם יבא האדם אח"כ לבחי' האהבה זה יהיה כור המבחן.

וכן אנו אומרים בק"ש **והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה**. שתשמעו אל עצמיכם ותסתכלו במעשיכם אם הגעתם למדרגת האהבה השלימה כנ"ל.

וכל מצוה ומצוה יש לו המבחן שלו כגון מצות ציצית (המבחן אם היה בשלימות תראה אם נתקיים) למען תזכרו וכו', וכגון מצות תפילין (יהיה המבחן) למען תהי' תורת ד' בפיןך. ואם האדם מסתכל בעצמו לאחר מצות תפילין (וח"ו) איננו משתוקק כלל ללימוד התורה, ממילא מוכרח שלא עשה המצות תפילין כתקנה.

וכן אנו יושבים בצל הסוכה אחר התשובה. **שבעת ימים יהיה תחת אמו, ומיום השמיני והלאה - ירצה לקרבן אשה לד'**, שיהי' היחוד קוב"ה ושכינתי'. **כי לפי ערך התשובה לנכון בימים העברו בימי הדין כן תגדל היחוד ואהבה ביום השמיני עצרת.**

יעזור הקב"ה לכולנו שנאיר כל אחד אות שלו בתורה, ועי"ז יחזר לו האור מתוך שמחה ואהבת ה' כי "באור" פניך נתת לנו "תורת חיים" **"ואהבת חסד"**.

כשאנו עומדים בסוף הימים המלאים וגדושים באהבת ה' ובעשיית מצותיו ומגיע היום האחרון הוא "שמחת תורה" והשמחה פורצת כל הגבולות ואנו מוציאים את הספר תורה הקדושה, ומקיפין בה את התיבה, יש לנו לבאר מה זאת הריקודין וההקפות שאנו עושים.

ובספר "תפארת שלמה" הביא בזה דברים נפלאים וזל"ק: עפ"י מה שאמרו חכז"ל ששים רבוא אותיות בתורה הם כנגד ששים רבוא נשמות מבני ישראל, והם (בני ישראל) המאירים האותיות בתורה. (וזה הר"ת ישראל, יש ששים רבוא אותיות לתורה) ואיתא בגמ' (ע"ז דף ב') דלעתיד יקח הקדוש ברוך הוא ס"ת בחיקו ואומר מי שעסק בה יטול שכרו. **כי כל המצות ומעש"ט אשר עושה האדם בעולם הזה וכל המחשבות טובות כולם מאירים האותיות בתורה ולזה יטול הקדוש ברוך הוא הס"ת בחיקו וכל אחד ואחד מבני ישראל אשר האיר האות בתורה יטול שכרו.**

ובזה מפרש הפסוק **וכתב לו את משנה התורה הזאת והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה כו'** ומבאר שיהי' נקרא בתורה (והיינו וקרא בו) כל ימי חייו מה שעשה האדם בעולם הזה תורה ומצות יהי' נקרא וכתוב בתורה כנ"ל.

ומוסיף התפארת שלמה לבאר דאור התורה חוזרת ומאירה בתוך הנשמה כמבואר בפסוק **נר מצוה ותורה אור**. ע"י המצוה תאיר (דוגמת נר) האות בתורה. ואז (ותורה אור) תאיר התורה בהם **בהנשמות מבני ישראל** לסייע אותם ליראת שמים, כי בלתי התורה הם (בני ישראל) כגוף בלא נשמה, ורק התורה היא המאירה בהם (בנשמת בני ישראל).

שמחת הנשמה

ובזה מבאר מה שאנו אומר בברכת אהבה רבה **ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד**. כי ע"י התעוררת האדם בתו"מ להאיר האותיות בתורה, נגד זה (בשכר זאת) התורה היא מאירה בהם להביא השמחה בלבבם.

ולפי זה מתרץ התפארת שלמה כפילת הדברים שלכאורה כבר כתיב וקרא בו וכו', ולמה וחזר ואמר למען ילמד ליראה וכו', דכאשר יהי' במדרגה הזאת שיהי' נקראת התורה מימי חייו (וקרא בו כל ימי חייו) שהאיר האותיות בתורה. אזי התורה תסייע אותו למען ילמד ליראה. שכל מה שילמוד יותר יהי' יראת ד' על פניו ביתר שאת, (למען ילמד - ליראה) כי אשרי האיש ירא את ד' (איך מגיעים ל"יראה") **במצותיו, כל מה שיעשה תורה ומצות חפץ מאד**. יהי' לבו חפץ להשיג יותר יראת שמים.

ואחר גמר כל התיקונים אשר נעשו בחודש הזה ירח האיתנים מראש השנה עד היום הזה בתקיעת שופר וסוכה וארבע מינים הנה בני"

פניני המועד

הפסק של התוה"ק לכה ואשלחך וגו' כי בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, וע"כ ביום האחרון של החגים אנו עושים שמחת תורה כי בוודאי אזי זכינו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים ע"פ דת תוה"ק כיה"ר,

צבי לצדיק

ביום השמיני עצרת תהי' לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, הנ"ל עפ"י דברי הזוהר הקדוש ותנח התיבה בחודש השביעי רומז על חודש תשרי אשר כל התפלות מכל השנה יעלו לרצון עם התפלות שאנו מתפללים בחודש הזה, וזה הרמז ביום השמיני עצרת תהי' לכם, לרמז על כל התפלות הנעצרים בכל השנה ולא עלו למעלה גם המה יעלו עתה לרחמים ולרצון למעלה ואז ממילא תהי' לכם שפע ברכה ורחמים אמר: **תפארת שלמה**

היום אנו שמחים בשמחת תורה ולכאורה היה לנו לעשות שמחת התורה בשבועות עת קבלת התורה, אך הענין הוא כי ידוע שאדם ישמח בדבר שמישגו וכל זמן שאין משיגו ומבינו אין שמחתו בשלימות, התורה נתנה בחכמה ואת החכמה אין אנו משיגים כי החכמה מאין תמצא, אבל לאחר ר"ה ויו"כ וסוכות שהם ימי תשובה ותשובה היא בינה וע"י הבינה אנו יכולים להבין ולהשיג את התורה, ואז שמחתנו בשלימות לכן אנו עושים שמחת תורה עכשיו לאחר ר"ה ויו"כ וסוכות. **גנזי ישראל**

הושענא למען זכרך, הנה ראינו ושמענו מאבותינו הקדושים זי"ע מכמה צדיקים וקדושי עליון זי"ע, שאמרו קודם פטירתם שבבואם לעולם העליון לא ישקטו ולא ינוחו עד אשר יפעלו הגאולה שלימה, וידוע כמה מעשיות מצדיקי אמת שאמרו עליהם, כי נתנו להם שמה בג"ע עליון כ"כ תענוגים עד ששכחו הבטחתם לעבוד פעולתם בעד הגאולה, ע"כ אנו מתפללים אליך רבש"ע הושיענו למען זכרך שאתה זוכר כל הנשכחות מעולם ואין שכח"ה לפני כסא כבודך ותזכור הבטחתך לגאלנו ולהושיענו במהרה דידן. **שער יששכר**

שמעתי מאבותי הקדושים זי"ע שמקובל להם איש מפי איש מרבינו הקדוש **מלובלין** זי"ע בשם רבינו הקדוש **הבעש"ט** ז"ל מפי אליהו ז"ל שמי שמתפלל בכוונה כראוי באלו השלשה ימים הו"ר שמ"ע וש"ת אז מסוגל להתפלל כל השנה בכונה

שער יששכר

ביום השמיני עצרת וגו' יש לרמוז בפסוק זה, כי הנה ידוע מאמר קדמונינו ז"ל אשר כל באי עולם בראש השנה יכתובו, וביום צום כפור יחתמו, והנה אמרו במסכת ראש השנה (טז ב) שצדיקים נכתבין לאלתר לחיים, ובינונים תלוין ועומדין עד יום הכפורים; אם ישובו בתשובה - יכתבו בספר החיים עם הצדיקים, והנה האנשים המבקשים את ה' ומסתופפים בצל הצדיקים, להורות להם דרכי ה' ודרכי תשובה הנכונה, ואף כי שאור שבעיסה מעכב מכל מקום כוונתם לטובה, וכל אות נפשם לשוב בתשובה שלימה לעבוד ה' - לאנשים האלה הגם שלא זכו מעשיהם מכל וכל, הכתוב מברשם שירוחמו מן השמים, והנה בידוע, אשר גמר החתימה נעשית בהושענא רבה, וביום השמיני עצרת הפיתקין

לאיש חסידך, הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר אמר הטעם שלוי נקרא איש חסידך, שהנה מצינו בשבט לוי כתוב 'על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' הוא נחלתו (דברים י ט), לכאורה אדרבה, חלקם היה מרובה מכל השבטים, כיון שקבלו המעשר מכולם, וכשתחשב עשירית מ"ב שבטים יוצא שקבלו יותר מכל שבט, אלא אף שבכללות שבט לוי קבלו הרבה, אולם לכל אחד ואחד בפרטיות לא היה מאומה, מאחר שלא ידע אם יתנו לו המעשר, ושמה יתנו ללוי אחר, אך ה' הוא נחלתו, שנשאו עיניהם ולבם לה, וחיו בבטחון וללא דאגות, להיפך, היו תמיד בשמחה, כמו שאומרים 'ולויים לשירם ולזמרם', וזו היא החסידות, על כן נקרא לוי איש חסידך.

נראה לרמז בזה על ענין יום שמחת תורה שנקבע אחר ימי חג הסוכות וימים הנוראים, ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה, מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו במצות כי רבים המה המצות שנעשים בו שופר וצום העשור ולולב ומיניו וישיבת סוכה, ולאחר כי עברו הימים האלה אם ירצה האדם לקיים מצות האלו אינו מועיל בזה כלום וא"כ כל אדם יפול בדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצות היקרים האלה, בזה מורה לנו ביום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן, כי בכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל והזמנים כי בני"הם המקדשים הזמנים ומועדים, אבל התורה היא נצחיות ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב הוא חשוב בעיני הבורא כאלו עשה המצוה בפועל ממש, כמ"ש ונשלמה פרים שפתינו כי מי שהוא עוסק בהלכות עבודת י"כ הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום, וכן הוא בכל המצות, לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצות. **תפארת שלמה**

הרה"ק **מאפטא** היה נוהג ליסע לימים האחרונים של חג הסוכות **לליזענסק**, ואירע פעם אחד שלא היה יכול ליסע לימי החג ונסע אחר החג לשבת אחד, ואמר הרבי ר' אלימלך להרה"ק מאפטא שבשעת ההקפות הראו לי המשכן עם הכלים, והמעשה היה שהיה קיטרוג גדול על בני ישראל והרבי ר' אלימלך רצה להשפיע ולהמשיך על בני ישראל כל טוב ולא יכול מפני הקטרוג עד שעשה הרבי ר' אלימלך כל מיני השתדלות וביטל הקטרוג המקטרגים, ונעשה עת רצון ונסתלקו למעלה, עד שהראו להרבי ר' אלימלך את המשכן עם הכלים רק את הפרוכת לא הראו, ואמר הרבי ר' אלימלך זצ"ל להרב מאפטא זצ"ל אולי אם כבודו היה בכאן בשעת הקפות היה עת רצון גדול ואולי היו מראים גם את הפרוכת והיתה הגאולה שלימה. **אורח לצדיק**

מה שאנחנו שמחים דייקא אחר כל הימים הנוראים הקדושים עם התורה ואנו עושים שמחת תורה ביום האחרון של החגים, כי עיקר הבטחון שיש לנו שבוודאי זכינו לכתובה וחתימה טובה תיכף בימי ר"ה, הוא מטעם שהקב"ה ברוב רחמיו נתן את כל המצוות של כל הימים הקדושים שעברו עלינו לטובה על כף המאזניים של הזכויות עוד לפני שקיימנו אותם, וזאת הוא לפי

ולומר אתה הראת, נשתתף עמי היצר הרע ואמר שהוא רוצה לומר עמי יחד אתה הראת, ושאלתי לו מי אתה שתהיה ראוי והגון לכך, ושאלני חזרה גם כלשון הזה מי אתה וכו', והשבתי לו אני הוא למדן, והשיב לי גם הוא למדן, ושאלתי לו איפוא למדת הלכות, ש"ס ופוסקים, השיב לי חזרה איפוא למדת אתה, והשבתי לו אצל הגאון פלוני ופלוני, והשיב לי גם שם עמך הייתי בלימודך, א"כ גם אני למדתי אצל הגאונים שחשבת אותם לפני, והשבתי לו אבל חסיד אני, והשיב לי גם אני חסיד, ושאלתי לו איפוא קבלת דרך החסידות, והשיב לי חזרה איפוא קבלת אתה דרכי החסידות, והשבתי לו אנכי הייתי אצל צדיקים, והשיב לי גם שם עמך הייתי, ולכן גם אני רוצה לומר עמך אתה הראת וכו' ובראותי כי אזלת יד, שאינו מניחני ועודו מחזיק בי בחזקה לומר עמי אתה הראת, עזבתי את הטלית מתחת ידי לגמרי, והנחתי לו את שלו, ואמרתי לו: 'אם אתה למדן ואתה חסיד אמור אתה', וכי לא עשיתי כהוגן בזה, ותשובתו זאת מצאה חן בעיני כולם.

שבחי צדיקים

אין עוד מלבדו, הה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק ז"ע (בהה"ק רר"א מליזענסק ז"ע) מבאר הלשון אין עוד מלבדו, כי הו"ל לכתוב אין אלהים מלבדו אין עוד, דהנה מדרך העולם אף שמאמינים בהשגחתו יתברך אעפ"כ (דברים סו, יח) וברכך בכל אשר תעשה כתיב, ואם תעשה איזה מלאכה או משא ומתן אז יתן לך הש"י ואם לאו אין במה לחול הברכה, וזהו אמת לאותם בני אדם שמאמינים ואינם מאמינים באמת שאף הטבע הוא ית' מסבב, ואינו אלא השגחתו לבד כמו שכתוב (דברים ה, יח) כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ותרגומו ארי הוא דיהב לך עצה למקנא נכסין, נמצא מפורש שאף העצה שהיא הסיבה למקנא נכסין הוא נותן לך, ואין בנו כח ושכל לעשות שום דבר בלתי השגחתו ית', והנהגתם ע"פ הטבע הם מונהגים ע"פ הטבע, אבל אתה שהראת כבר וכבר הוא בידך שה' הוא האלהים, אין עוד מלבדו, אין עוד דייקא כלומר אין אתה צריך לעשות שום דבר עוד מלבדו, רק לבטוח בה', ואם יסבב סיבה שתעשה דבר או תעשה, ואם לאו הרי הוא זן אותך בין כך ובין כך.

אורח לצדיק-פ' וארא

פעם בימי הה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע גזרה המלכות גזירה על בני ישראל, והי' לו להה"ק צער גדול מזה, בשנה ההוא בשמחת תורה לפני ההקפות פתח הה"ק את הארון הקודש, והתחיל לומר אתה הראת וגו' פסוק בפסוק כנהוג, והיה מעורר רחמים ומתרגם פירוש המילות בשפת אידיש, בדרך זה: אתה הראת לדעת אתה ה' רצונך 'לדעת' להתוודע ולהגלות לעיני כל 'כי ה' הוא האלקים' דהיינו שהנהגת השי"ת הוא בבחינת אלקים, שהוא מקור מדת הדין, אבל אני אומר אין לא יהיה כדבר הזה, כי עוד מלבדו פירוש כ"מלבדו' ית' ש' יש 'עוד' צדיקים, אשר להם עוז ותעצומות לבטל גזירותיו של הקב"ה, אולם לעושה נפלאות גדולות אם הקב"ה רוצה לעשות נפלאות גדולות לטובת ישראל, 'לבדו' אז אין עוד מי שיוכל למנוע את זאת כי לעולם חסדו, כי הקב"ה משתוקק לעולם לעשות חסדים, למחרת נשמע בשורה טובה שתפלת הה"ק עשתה רושם למעלה ונתבטלה הגזירה.

נמסרין לזה מבשר הכתוב וביום השמיני 'עצרת' נוטריקון עדת צדיקים רחמים תהיה, שכל המסתופפים בצילם יהיו לרחמים, אכן, עדיין לא ידענו האם יהיה הדבר קל ומהר להפעל בלי שיצטרכו הצדיקים לעבוד עבודה ולהרבות ולהפציר בתפילה, לזה אמר תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו פירוש, שהדבר יהיה מסור בידכם, שלא תצטרכו לעשות עבודת התפילה הרבה.

וכבר אמרתי הענין מה שמרקדין ומשמחין כ"כ בשמח"ת ונודע מה שאמר בזה הרה"ק מהרי"א מקאלוב זצ"ל להסביר ע"פ משל לא' שבא לבית מלון וצוה לתת לו מכל טוב מאכלים טובים וחדרים נאים ביותר ככה עשה לא יום א' ולא יומים עד שבא בעה"ב אצלו עם חשבון גדול שישלם, אמר אין לי לשלם, וא"ל הבעה"ב א"כ אמסור אותך לממשלה, שיתנהו אל בית הסוהר, א"ל ומה יהי' לך מזה הלא לא תרויח בזה כלום, אך כיון שאין לי לשלם ארקוד לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועי"ז יתרבו הבאים כאן ותרויח עי"ז ממון הרבה כפי התשלומין המגיע לך, וכן הוא בשלנו שבכל הימים נוראים אנו מבקשין בני חיי ומזוני ומבטיחין להקב"ה להטיב מעשינו ובהגיע יום שמח"ת ואין לנו מה לשלם, רוקדין לפניו ית' בשמחת תורתו ומכניסין בזה הרהורי תשובה בלבבות בני' ועי"ז יתרבה מצות ומעש"ט עכדה"ק.

פעם אחת קודם ההקפות אמר אדמו"ר זצוק"ל להרב החסיד ר' רפאל ז"ל בזה הלשון, תדע רפאל שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא גדולים וחזקים שהם הד' מינים, ועתה אנו הולכים לעשות הקפות בידיים ריקניות, כי במה שאנו תופסים הס"ת בעת ההקפה אין בזה קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענש אז ער מאכט הקפות מיט ליידגע הענד, נור די עצה צו דעם איז, שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושרדתו בחי' לולב, ועיניו בחי' הדסים, ושפתותיו בחי' ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמה בשמחה וריקודין, וכאשר שמע הרב ר' רפאל אלה הדברים זלגו עיניו דמענות, ואמר לו אדמו"ר זצוק"ל בזה הלשון בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דך וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס.

הה"ק מבראדיטשוב ז"ע אחר חתונתו בשמח"ת הראשון כיבדו הקהל אותו שיאמר אתה הראת וגו' לפני התיבה, וירד הה"ק הנ"ל לפני התיבה ונתיצב שם, והטלית היה מונח על התיבה, ונטל הטלית בידו ללבשו הניחו מידו על התיבה חזרה, כן עשה כמה פעמים, וכל הקהל עמדו בביהכ"נ בעינים צופים עליו שילבוש הטלית ויתחיל לומר אתה הראת, והוא עומד בדד ודומם, ופתאום נשמע קולו ואמר, 'אם אתה למדן ואתה חסיד אמור אתה הראת, ועזב את התיבה והלך אל מקומו בביהכ"נ, והדבר הזה היה לפלא בעיני כולם, וחותנו הגביר בראותו מעשה תעתיעים אלו מחתנו, היה בוש מאד בפני הקהל, בכל זאת לא רצו לשאלו בכל משך זמן ההקפות, אחר ההקפות לא עצרו מלשאלו על הדבר הזה, מה ראה על ככה ומה הגיע לו לעשות כן, והשיב ואמר, אומר לכם האמת סיבת הדבר שעשיתי כן כך הוא, שמיד שעמדתי לפני התיבה לקחת הטלית על ראשי

בעת תפלתינו, ואז להודות לשם קדשך נוכל להודות ולשבח לשם קדשך ככוונה שלימה וראויה.

באר משה
ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל הה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע ביאר על פי דברי הרב הקדוש אדמו"ר בוצ"ק מו' לוי יצחק זצ"ל אבדק"ק בארדיטשוב לפרש הכתוב (תהלים עט, י) למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם, שבודאי אנו מאמינים באמונה שלימה שתושיענו ותגאלנו ותראה לנו גודל נפלאותיך מאותותיך שמימי קדם, אך שעל זה דוה לבנו למה יאמרו הגוים איה נא, נא פירושו עתה, כלומר למה יאמרו הגוים המחרפים אותנו, לאמר איה נא עתה אלהיהם, אמת הדבר ששמענו את שמעו אשר מימי קדם עשה עמם ניסים ונפלאות, אך איה נא עתה אלהיכם שכבר נשכחו מאתו ח"ו, עכדה"ק, וזהו גם כן בקשתינו ויהיו נא עתה אמרינו לרצון לפני אדון כל שתיכף עתה בזו הרגע יעלו אמרינו לרצון לפני ית', ויתקבלו תפלתינו להושיענו במהרה ובקרוב.
באר משה

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. הה"ק רבי יצחק מנעסכז זי"ע אמר לפרש, יהי כבוד ה' לעולם, דבר זה מה שהצדיקים יכולים לפעול כמעשה השי"ת, זה כבודו של השי"ת, וגם ישמח ה' מזה שהוא במעשיו, פירוש במה שעשה שיהיה כח להצדיק לעשות ישועות כמעשהו יתברך, כמו שאמרו רז"ל (ב"ו עז, א) הקב"ה מחיה מתים פוקד עקרונות וכו' וכן אליהו ואלישע וכו', וכל זה הוא במעשיו פירוש בכוחו וברצונו יתברך שיהיה כן, והקב"ה מתמלא שמחה מזה.

וקבצנו והצילנו מן הגוים. הה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע דדקדק בכפל ואריכות הלשון באומרו וקבצנו והצילנו, כי בוודאי כשיקבץ נפוצות עמו ישראל ממילא שניצל מן הגוים הרשעים, אך י"ל הכוונה הוא על המחשבות זרות שבאים להאדם בתפלתו, לזה אמר וקבצנו ר"ל שעכ"פ תקבץ אותנו בבחי' זו והצילנו מן הגוים שתציל ותפרוש אותנו מהמחשבות זרות שנופלים לנו

שיעורי הלכה

הלכות שמיני עצרת

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

מלוקט משיעורי "שואלין ודורשי" ממורינו הרב שליט"א

ש. האם אוכלים וישנים בסוכה בשמיני עצרת.

ת. המחבר כתב שאוכלים בסוכה בחוצה לארץ, בלילה וביום, (מפני ספק שביעי), ואין מברכין על הישיבה. ולענין שינה בסוכה, איכא דיעות בדבר, ומנהגינו שלא לישן בה, ועיי"ע בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ק"כ) שהאר"י ב"ה, והביא דכן נהג אביו הגה"ק החתם סופר זי"ע שאכל הסעודה בסוכה בליל שמ"ע, ואח"כ נכנס לביתו ואכל שם פירות וישן שם.

ויש נוהגים, דגם לענין האכילה אין מדקדקים לאכול בה הסעודות, אלא אוכלין בבית, וביום מקדשין בסוכה וטועמין שם מידי. (משמרת שלום קאידינו דכמה תלמידי הרה"ק המגיד ממעורטש זי"ע לא אכלו בסוכה בשמ"ע, אלא ביום אחר התפלה היו מקדשין שם ואכלו פת הבאה בכיסנין, ועיי"ש עוד שמע דגם זקינו הרה"ק מלעכוויטש זי"ע אכל בבית בלילה).

והמנהג בסקווירא בליל שמיני עצרת היה שאוכלין רק הסעודה בסוכה, ולגבי שינה היה ישינים בבית וכן באכילת פירות, ובבוקר עושים קידוש בסוכה ואוכלים מיני תרגימא, ואח"כ נפרדים מן הסוכה ואומרים יהי"ר הגדפס, ואוכלין הסעודה בבית.

ש. מתי מתחילין בתפילה לומר משיב הרוח ומוריד הגשם

ת. מתחילין לומר בברכה שניה משיב הרוח ומוריד הגשם, בתפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג. [נובאמת היה ראוי להזכיר לרצות לפני השי" מי"ט הראשון של חג שנידונין בו על המים אלא לפי שהגשמים הם סימן קללה בחג הסוכות שא"ל לישב בסוכה בשעת הגשם לכן אין מוכיחין הגשם עד עבור ז' ימי ישיבה בסוכה].

ש. מהו הנוסח שאומרים בשמיני עצרת, בתפילה ובקידוש,

ת. כתב בשו"ע (תרס"ח), שאומרים ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה. (עיי' בפמ"ג שיש לומר עצרת בלא ה). והנה רש"ל וט"ז כתבו שיש לומר "שמיני עצרת חג הזה" אבל הלבוש כתב כמ"ש בשו"ע וכן הסכים בא"ר בשם כמה ראשונים וביאור הגר"א, (שו"ע תרס"ח ובכה"ח)

ש. אם אמר בשמיני עצרת חג הסוכות האם יצא

ת. אם אמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יש ד' שיטות בזה. א. יצא (כן כתב בתשובת בית יהודה חלק אורח חיים סימן ד' דיצא בדיעבד יעו"ש). ב. דלא יצא (כן פסק בברכי יוסף אות ב' בחולק עליו, וכתב דלא יצא ומחזירין אותו יעו"ש, והביא דבריו השערי תשובה אות ב'). ג. שיטת הבן איש חי (בפרשת וזאת הברכה אות י"ב) דאם נזכר שהוא יום שמיני עצרת ורק טעה בלשונו ואמר חג הסוכות אינו חוזר ואם לאו חוזר. (ובאמת זה הוא מדברי הברכי יוסף הנו' לעיל יעו"ש). ד. יש לחלק בין יום ראשון ליום שני דביום ראשון שהוא ספק יום שביעי לבני חוצה לארץ ויושבים בסוכה יש לומר דיצא בדיעבד, אבל ביום שני וכן לבני ארץ ישראל ביום ראשון שאין להם ספק יש לומר דחוזר, ולמעשה ספק ברכות להקל. (כה"ח ודע"ת)

ש. האם עושים הקפות בליל ש"ע בחול.

ת. המנהג בחסידיים, לעשות אפ"ל בחול (דאינו שמחת תורה), סדר הקפות בליל שמיני עצרת.

ש. טעה והזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם בתפילת ערבית או בשחרית מה דינו.

ת. אינו חוזר [דבאמת היו מתחילין לומר מוריד הגשם כבר מתפילת ערבית, והטעם למה אין מתחילין להזכיר מיד בליל יום טוב האחרון, לפי שבתפלת ערבית אין כל העם בבהכ"נ נמצא זה מוכיר וזה אין מוכיר ועשו אגודות אגודות, והטעם למה אין מוכירין בשחרית יש שכתבו מפני שאסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"ץ או השמש בקול רם מוריד הגשם קודם התפלה וכדלקמיה וזה א"א להכריז בשחרית מפני שצריך לסמוך גאולה לתפלה ולכן אם טעה והזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם במעריב של שמ"ע או בשחרית אינו חוזר].

ש. מתי מתחיל ה"קהל" לומר משיב הרוח וכו'.

ת. אסור להזכיר גשם עד שיכריזו לפני התפלה, ויש מקומות שנוהגין להכריז קודם תפלת הלחש דמוסף "משיב הרוח ומוריד הגשם", ובתפלת הלחש מתחילין העם להזכיר, ויש מקומות שאין מכריזין כלום לפני התפלה, ובתפלת הלחש מוכירין "מוריד הטל", ורק בחזרת הש"ץ מכריז הש"ץ "משיב הרוח ומוריד הגשם" בתפלת גשם, והצבור מתחילין להזכיר רק בתפלת מנחה. והמנהג אצלנו שמכריזין לפני תפילה בלחש.

ש. כשהאב נוסע מביתו לרבו על שמחת תורה, מתי יברכו הבנות (שהם כבר בת מצוה) ברכת "שהחיינו"?

ת. כשהאבא אינו עושה קידוש, ורק האם עושה לבנותיה, והרי כבר אמרה שהחיינו בהדלקת הנר, ולכן צריכים הבנות שהם כבר בת מצוה, לזוהר לכיין לצאת מהאם בשעת הדלקת הנר, ואם לא שמעו מהאם את ברכת שהחיינו יעשו בעצמם הברכה בפני עצמה לכבוד החג.

דיני בני א"י שנמצאים בחו"ל ודעתם לחזור לארץ ישראל אחרי החג

חיוב סוכה

א. שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה, בין ביום ובין בלילה. כגון שהולך להקביל פני רבו או ללמוד תורה או לפדיון שבויים וכיו"ב. (ש"ע תרמו מ"ב שם)

עשיית מלאכה

ב. בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב, אפילו דעתו לחזור, ואפילו בצנעא אסור, אפי' איסור דרבנן. (שו"ע תצו)

סדר התפלה

ג. כתבו הפוסקים בני א"י שבאו לח"ל ודעתו לחזור צריכים הם להתפלל תפלת י"ח בלחש ביום טוב שני. וכן להניח תפילין בצנעא כיון שדעתו לחזור נותנין עליהם חומרי המקום שיצאו משם, ויש מחלוקת הפוסקים האם מתפלל שמונה עשרה עם התפילין או רק קוראין ק"ש ואח"כ יכול להתפלל י"ח עם הציבור שמתפלל תפלת יו"ט. (מ"ב תצו).

ד. תפלת שחרית של יו"ט שני מתפלל כבחול, ואומר פסוקי דזמרה בלא הוספת מזמורים שמוסיפים בשבת ויו"ט ואם מתפלל בביהכ"נ ינהג באופן שלא יכירו בו שאינו אומר מזמורים אלו או שיאמרם קודם ברוך שאמר ואינו אומר מ"נשמת וכו' עד ישתבח ומתפלל שמונה עשרה, וביו"ט שני שהוא אסור חג לבני א"י אינו אומר הלל ומוסף.

ה. באיסרו חג לדידיה דעדיין יו"ט לבני חו"ל, כשיאמרו הקהל הלל, יוכל לומר עמהם את ההלל בלא ברכה, וטוב שיאמרנו בדילוג, [כמו ראש חודש]. וכשתתפללים מוסף יאחו הסידור בידו, ויאמר כמה מזמורים וכיו"ב כאילו הוא מתפלל עמהם.

טעה בתפלתו

ו. בתפלת ערבית של יו"ט שני מתפלל תפילה של חול ומסיים בלחש בברכת השכיבו שומר עמו ישראל לעד, ואומר בשמונה עשרה אתה חוננתנו, טעה בערבית של יו"ט שני וסיים בברכת השכיבו הפורש סוכת שלום עלינו וכו' [וכגון שהתפלל עם בני חו"ל בביהכ"נ ומחמת שהציבור אמרו ופרוש וכו' טעה ואמר גם הוא כן], אם סיים את הברכה ונזכר אחר כדי דיבור מעת שסיים ועל ירושלים אינו חוזר לברך כבחול, ואם נזכר אחר שסיים ועל ירושלים תוך כדי דיבור יחזור ויאמר שומר עמו ישראל לעד.

ז. טעה והתפלל תפלת יו"ט במקום להתפלל תפלת שמונה עשרה של חול, חוזר ומתפלל תפלת שמונה עשרה, נזכר באמצע תפלתו בכל מקום שהוא אפילו אם נזכר בג' ברכות אחרונות מפסיק באמצע, וחוזר לאתה חונן.

לכבדו בעלי' לתורה

ח. אף על פי שהוא הולך להתפלל בבית הכנסת ביום טוב שני של גלויות, אין להזמינו לעלות לספר תורה, זולת אם חל יום טוב שני של גלויות ביום שני או חמישי בשבוע, שהוא יום קריאת התורה, שאז יכול בן ארץ ישראל לעלות לספר תורה עם הנוספים על מנין העולים, ויש חולקים על זה, ולכתחילה לא יעלה.

נשיאות כפים

ט. אם הוא כהן רשאי לישא כפיו בתפלת המוספין של יום טוב האחרון של חוץ לארץ בברכה.

ש. בן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל האם אוכל בשמיני עצרת בסוכה

ת. אם הבן ארץ ישראל, מתארח אצל בעה"ב שאוכל בסוכה, ישב שם ויאכל עמו, ויאמר בינו לבין עצמו שעושה זאת לא לשם מצוה, (כן הביא השע"ת סק"ב מברכ"י)

המעוניין לקבל תגליון, או ליטול חלק בהוצאות התגליון, ולכל הערה והארה, יפנה למייל המכון

mechonohelevrohom@gmail.com

מברכת התורה / מכון אהל אברהם

סיפור

סיפור א' יו"ד הרה"ק התולדות יעקב יוסף זי"ע

בשנת תקכ"ו נסתלק באוסטראה המגיד מישירים דמתא הגאון הצדיק רבי יהודה לייב עלה בלבו של הרה"ק רבי יעקב יוסף זי"ע בעל התולדות להחליף את רבנותה של נמרוב ברבנותה של אוסטראה ולהגיע על ידי כך למושב טוב בוהלין סמוך ונראה למזריטש והגלילות נטל עמו רבי יעקב יוסף את תלמידו חביבו הגאון האדיר והקדוש רבי יעקב שמשון משפיטובקה, ויצאו יחדו לנסוע לאוסטראה בבואם העירה נסעו הישר אל ביתו של המגיד המנוח כדי ליטול רשות והסכמה מבני המשפחה למלא את מקום אביהם.

בן יחיד שהותיר אחריו המגיד מאוסטראה אברך צעיר היה מתלמידיו של המגיד ממזריטש ולפי מיעוט שניו לא נראה היה כי עיר ואם בישראל כאוסטראה תמנהו עליה למגיד מישירים בני המשפחה חרדו לכבודו של גאון ישראל וקדושו אשר הופיע בצל קורתם ומששמעו כמה דברים אמורים נתנו עיניהם בבן היחיד ששייב הוא את דברו נענה האברך הצעיר ואמר וכי מה השאלה אם כבוד תורתו מעוניין למלא את מקום אבינו אין לנו כבוד ונחת רוח גדולים מאלו מיד לבש האברך את איצטלתו ויצא להתלוות אל רבי יעקב שמשון משפיטובקה בדרכם אל טובי הקהל כדי להשיג מהם את המינוי המבוקש, רבה של נמרוב נותר לפוש בינתיים בבית משפחת המגיד המנוח.

פרנסי העיר אוסטראה בימים ההם לאו קטלי קניא באגמא היו נימנו ביניהם בני עליה ובעלי מדרגה בתורה ובעבודה אשר משכמם ומעלה גבוהים היו מכל העם האחד המיוחד שבהם אשר על פיו ישק כל דבר ובלעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו נחשב כלפי חוץ כבעל בית אמיד ותקיף גרידא אולם ליודעי דבר גלוי וידוע היה כי אינו אלא אחד מגדולי ל"ו הצדיקים הנסתרים שבדור, אמטו להכי לא ההינו להמרות את פיו בשום דבר ותדיר היתה דעתו המכרעת בכל הענינים משהועלתה עתה בפניהם הבקשה למנות את הגאון הקדוש מנמרוב כממלא מקומו של המגיד המנוח היפנו כולם פה אחד את הנידון לכתובתו של אותו בעל בית, בדלית ברירה נדדו השניים אל עבר ביתו של הלה והגישו את ההצעה גם בפניו אם דעתי אכן מתבקשת וקובעת בנידון נענה אותו בעל בית אמיד והשיב הרי שמתנגד אנכי נמרצות למינוי זה לא יקום ולא יהיה שום טענות ומענות לא הועילו עוד להניא את האיש מדעתו ונאלצו השניים לסוב על עקבותיהם

בפחי נפש ולשוב אל הגאון מנמרוב בידים ריקות מקרב לב הודה הגאון מנמרוב למשפחת המגיד בכלל ולבנו יחידו האברך בפרט על החלצם חושים למענו ונפרד מהם כדי לשוב לדרכו אמנם בקרבו פנימה היטב חרה לו על טובי הקהל אשר השיבו את פניו ריקם בעלותו על העגלה לשוב לביתו הצטרף האברך הצעיר ללוותו כברת דרך בהגיעם אל שערי העיר נענה הגאון הקדוש מנמרוב והשמיע אי אלו תיבות של קפידיא על אוסטראה ופרנסיה אשר דחו את בקשתו נגד רצון שמים, וכאן גילה כי שמע כרוז מפורש קורא בחיל מלעילא כי כס המגידות דאוסטראה שמור בעבורו כאן לא יכול עוד האברך להחריש שכן חושש היה לגורל העיר מקפדנותו של אותו גאון צדיק וקדוש ופתח על כן בענוות תום ואמר ימחול נא לי רבה של נמרוב ואשאלה דבר מה, פתח פיך ויאירו דבריך יקירי, השיב הגאון, מבין אנכי אמר האברך כי שמע כבוד תורתו כרוז לאמור כי כס המגידות באוסטראה מוכן ומזומן ל'יעקב יוסף' אך במטותא האם יעקב יוסף 'הכהן' שמע או שמא 'יעקב יוסף' סתם שמע, אכן נענה הגאון 'יעקב יוסף' סתם שמעתי ומה בכך גם אם שמי יעקב יוסף נם האברך בחשאי מה יעקב יוסף שמך ואנכי לא ידעתי על אתר ציוה הגאון להסב את העגלה אחורנית והוא בכבודו ובעצמו נסע אל ביתו של אותו בעל בית מראשי הקהל וביקש למנות את האברך לממלא מקום אביו המנוח כאן לא התנגד האיש אפילו רגע אחד והביע בתוך כדי דיבור את הסכמתו הנלהבת להצעה, עוד באותו היום נחוגה ברוב פאר ובהשתתפות רבה של נמרוב חגיגת הכתרתו של רבי יעקב יוסף הצעיר כמגיד מישירים דמתא הוא הוא רבי יעקב יוסף מאוסטראה מתלמידיו המפורסמים של המגיד הקדוש ממזריטש אשר נודע ברבות הימים בכינויו רב ייבי כשם ספרו הקדוש הרומז לנוטריקון של שמו יעקב יוסף ב"ן יהודה.

בשובו לביתו שיגר רבה של נמרוב כוס זכוכית יקרה לרבי יעקב יוסף הצעיר מאוסטראה מנחה לרגל עלותו למלא את כס אביו במגידות.

ואין לך שבת ומועד שלא היה רב ייבי משתמש באותה הכוס, פעם אחת ויום טוב של שמחת תורה היה נטלה בתו של רב ייבי את הכוס בידה כדי להציגה על השולחן הערוך לסעודת היום אך נשמטה לה הכוס ארצה, הכוס נתנפצה לרסיסים ואינה בני הבית נתקפו בעתה והדיבר נעתק מפייהם ברי היה לכל כי דבר מה איום ונורא התרחש הרבה מעל ומעבר לשבירת כוס בעלמא משנכנס רב ייבי מן התפילה

ביתה מצא לפניו מהומה גדולה מה ארע שאל הצדיק בחלחלה לאחר שתיקה ממושכת הואיל אחד מן הנוכחים להשיב בשפה רפה נשברה כוסו של הרב מפולנאה תהא לכפרה נענה רב ייבי שלו ושאנו, נדהמו כולם מן השלוח הנסוכה עליו ומיהרו להביט בפניו כסבורים אינו אלא מתחזה לפניהם כדי להשקיט ולהניח להם מחרדתם ברם ככל שחלפו השעות ונוכחו לראות כי צהלת פניו לא נשבתה נרגעה אף רוחם הם והסיחו מעשה הכוס מלבבם בערב עם צאת החג מיהר המגיד רב ייבי להזמין לפניו את משמשו וציווהו לצאת חיש השוקה כדי לברר מי מן הסוחרים עומד לצאת עוד הערב ברדיטשובה באין אומר יצא המשמש למלא את שליחותו ולאחר שיגע מצא אכן סוחר אחד אשר הועיד את פניו לצאת תיכף ומיד לברדיטשוב הובא הסוחר לפני רב ייבי אשר שיטח בפניו את בקשתו ידידי חביבי טובה גדולה אני מבקש ממך הואיל והדרך מכאן לברדיטשוב חולפת על פני פולנאה מבקשני ממך להיכנס למעני לפולנאה לסור לביתו של אותו גאון וקדוש בעל התולדות ולמסור לו בשמי כי כוס הזכוכית שלו נשברה תמה הסוחר בלבבו תמיהה גדולה ותמהו כל בני הבית עמו לשם מה נחוצה ההודעה עד כי יש צורך בשליח דחוף כדי לבשרה ברם מי יעמוד בסוד קדושים רבה, ומי יבין ברזיהם, הסיקו אפוא כי עמוקים וטמירים הם הדברים ולא ההינו להרהר אחריהם.

משהגיע הסוחר ביום המחרת איסרו חג לפולנאה מצא את העיר אבלה ושוממה כולם שבורים עד מהרה עלה בידו להיוודע פשר דבר הרב הנערץ דמתא הגאון הקדוש רבי יעקב יוסף שוכב על ערש דווי ועוסק בהכנותיו האחרונות לעבור לעולם שכולו טוב זיעה קרה שטפה את גופו של הסוחר ורעד אחזו בעצמותיו הוא פיזר את רגליו והחל רץ כמטורף אל עבר בית הרב, הניחו לי הניחו לי זעק בקול לא לו אל עבר ההמון הנסער שגדש את מבואות הבית שליחות דחופה לי אל הרב מאת המגיד מאוסטראה, בקושי רב נתפלס מעבר צר בקרב ההמון הצפוף ולאחר מאמץ רב עלה בידו של הסוחר להכנס אל בית הרב ובזכות השליחות החשובה שנשא עמו אף להתקרב אל מיטתו גחן הסוחר מלוא קומתו אל עבר הרב אשר פניו להבים וחזר מילה במילה את דבר השליחות שנמסרה לו, וראה זה פלא אך שמע הרב את הדבר מיד פקח את עיניו חכך קימעה בדעתו ולפתע נתיישב על המיטה בריא ושלם ופניו לא היו לו עוד דומה באחת חלפה לה הסכנה כליל ושב הגאון הקדוש לאיתנו, לאחר מעשה פתח הרב וסיפר באוזני מקורביו לאמור קבלה זו מסורה בידי ממורי ורבי הבעל שם טוב הקדוש כי מועד פטירתו מן העולם יהיה באיסרו חג של שמחת תורה ועוד סימן מסר לי כי לא אסתלק מן העולם עד שלא יסלקוני מן הרבנות בימים האחרונים חשתי בגופי חולשה רבה הואיל וראיתי את יום שמחת תורה פונה מעלי ומפנה מקומו לאיסרו חג שאחריו אמרתי בלבי קום כי זה היום, והחילותי מכין עצמי להפרד

מהאי עלמא ולילך לעלמא דאתי ואף על גב שלא נתקיים התנאי השני תמיהני אם יוכל בכלל להתקיים שהרי מי יקום כיום הזה ויסלקני מן הרבנות על כרחך אפוא שאין התנאי השני מתפרש כפשוטו ברם משיגור אלי המגיד מאוסטראה בחכמתו הגדולה להודיעני כי נשברה הכוס הסקתי מיד כי הפח נשבר ואנחנו נמלטנו, משמע כי בסיעתא דשמיא נתבטלה הגזירה ולא על איסרו חג של שמחת תורה הזה הכוונה בחיל וברטט האזינו המקורבים לדברי הרב הקדוש ונשאו בלבם שבח והודיה לבורא עולם אשר החזיר להם את רבם לחיים טובים וארוכים.

מספר שנים לאחר מכן בשנת תקמ"ד לאחר ההקפות והתפילה בשמחת תורה יצא הגאון הקדוש מפולנאה מבית המדרש כשכל הקהל הקדוש מכתר אותו סביב בחצי גורן עגולה ומלווהו מעשה מלכות בחזרה לביתו שמחת החג קרנה מפניו הזורחות של הרב וזיו השכינה כמו נגה על זיו איקונוי הטהור אשר למרות וקנותו המופלגת לא כהתה עינו ולא נס ליחו לפתע נשמעה שירה רמה בקולות רוויים מפאת הרחוב היו אלו כמה ממתפללי בית הכנסת דחייטים אשר סיימו זה עתה את הקידושא רבה דרבה בבית תפילתם ויצאו מבוסמים כדבעי אל רחוב העיר כדי לחלוק עם יהודי העיר באותה שמחה ששימוח היין את קבוצת בעלי המלאכה השתויים הגיעה עד לפני הרב ובני פמלייתו וחבריה החלו מורקדים ומכרכרים בכל עוז לפני הרב דמתא פיהם מלא היה בשירה ובזימרה רגליהם מטופפות וידיהם להלמות כפיים סוערות פני הרב לבשו קורת רוח אחים יקרים פנה הגאון הקדוש בעליצות אל בני החבורה השתויה אימרו נא לי לשמחה מה זו עושה כלום הרבה תורה למדתם במשך השנה עד שכל כך נתבסמתם בשמחתה רבי פתח האחד מהם להשיב שוו בנפשכם כי אחי מחתן היום את בנו כלום אין זה מן הצדק ומן היושר שאהיה אף אני משתמח ומרקד בשמחתו אם כבודו למד תורה הרבה לא מן הדין הוא שנהיה גם אנחנו החייטים שמחים ומתבסמים בשמחתו האח הכה הצדיק באצבע צרידה צדקת בני גם צדקת אכן תשובה כהלכה השבת אם אכן הצדק עמי המשיך השיכור לשאת את דבריו מבלי דעת הריני מסלק את כבודו מן הרבנות דפה, הגאון הקדוש נשך בשפתיו, אי אלו מן המלוזים אשר הבינו עד היכן הדברים מגיעים פכרו ידיהם בחשאי דממה השתלטה לפתע על הכל במוצאי החג מיהר הרב להזעיק אליו את אנשי החברה קדישא ופקד עליהם את פקודותיו האחרונות בני הבית והמקורבים אשר חשו במה דברים אמורים מיהרו להתקבץ סביבו בקול בוכים וגם כל העיר כולה חלה ורעדה מפני היום הבא ביום כ"ד בתשרי איסרו חג של שמחת תורה שנת תקמ"ד בהיותו בר שמונים שנה עלה רבינו הגאון הקדוש רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה לישיבה של מעלה תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו הוא ימליץ טוב בעדינו:

בבוקרו של יום ראשון נפרד רבי ליבער מבני ביתו ויצא לדרך גלותו הבלתי נודעת כאשר צווה, מפני הדברים שיצא שאמר מקוה אני כי בעלמא דאתי לא אבוש עם הכנסת האורחים שלי אפילו בפני אברהם אבינו עליו השלום.

ראשית דרכו היתה לעבור למדינת אוסטריה רבתי שם במקום שאין מכירים אותו אמר לנדוד בין קהילות ישראל הרבות מבלי לחשוש פן יתגלה ויזוהה על ידי מי ממכריו. החל רבי ליבער מכתת רגליו מעיר לעיר ומכפר לכפר אלא שרוחו הומה עליו ביותר ואינו מוצא שלום בנפשו נדמה בעיניו כי עונש הגלות שנבחר לו אינו מספיק לכפר על חטאו הגדול והנורא, אשר חטא בפליטת פיו כסבור הוא כי כל יסורי גיהינום וכף הקלע לא יהיו די למענו ומחשבה זו בלבד מענה היתה את רוחו הזכה ומשברת את לבבו הטהור לרסיסים. האיך יתכפר חטאי הכבד בעונש קל שכזה היה מקשה אל עצמו וחוזר ומקשה ללא הרף ככל שחלף יום וחש היה כי עצמותיו שלמות עדיין וכי טרם צפד עורו עליהן הולכת היתה מרירותו וגוברת לעתים נדמה היה לו כי אך לשוא מכתת הוא את רגליו ומבלה את ימותיו בנדודים בנכר שהרי ממילא לא יתן לו ולא יוסיף לו העיניו הקל הלזה מאומה כדי לכבס את נפשו החוטאת, ולהסיר מעליה את פגמה אשר פגמה.

ביום שישי אחד, ערב שבת, הגיע רבי ליבער לשלום עיר ברוד, ואמר לשבות בה את השבת בעת ההיא שימש כמגיד מישרים בברוד הגאון הצדיק והקדוש רבי אפרים אשכנזי בנו של בעל החכם צבי מגדולי הדור המפורסמים אשר רוח הקודש הופיעה תדיר בבית מדרשו, כאשר ביקש מרן אור ישראל ותפארתו הבעל שם טוב הקדוש לקיים מצות שימוש תלמידי חכמים בפועל החוו לו מן השמים על אותו רבי אפרים דמן ברוד כאחד מן החכמים והצדיקים שבדור אשר בו יוכל לקיים מצוה זו מן המובחר, לאחר שהכירו ושימשו בפועל בהסיקו למענו את תנור החורף בחדר מושבו הפטיר אחריו הבעל שם טוב עליו נאמר חכם עדיף מנביא, נפשו של רבי ליבער חשקה כבר זה עידן ועידינים להכירו לרבי אפרים ולראות פניו כראות פני אלוקים ברם עד כה טרם אינה ה' לידו הזדמנות למילוי משאלתו זו עתה מצא לו הזדמנות נאותה לכך הוא גמר בלבו להתפלל בשבת בבית מדרשו ולתהות מקרוב על קנקנו של אותו גאון וקדוש.

מנהג נוהג היה בברוד שאת האורחים שהיו מזדמנים העירה לשבת מחלקים היו פרנסי הקהל בין בעלי הבתים דמתא לפי תור וסדר קבועים כדי לזכות את כל בני הקהילה במצות הכנסת אורחים, בידי פרנס החודש מצויה היתה רשימה מפורטת של כל בני הקהילה אשר על פיה ישק דבר וכל הלך אורח שנקלע למקום מקבל היה בערב שבת פיתקה מיידו של הפרנס בה הופיע שמו של בעל הבית שזכה בו

לארחו, אף רבי ליבער הועיד פניו באותו יום שישי אל מעונו של פרנס החודש וביקש לקבל פיתקה לאירוח כנהוג, המקום שנתן לו הפרנס, היה זה אדם פחות בזוי עם אשר ברוב דלותו השכיר עצמו לשמש כשומר בית הקברות דמתא, לרגע סבור היה הפרנס לדלג על כתובתו של הלה וליתן לאורח שלפניו כתובת אחרת נאה הימנה ואולם ברגע שלאחר מכן משנתן עיניו בעומד למולו חלפה במוחו מחשבת און קונדסית, אורח פורח זה אמר הפרנס בלבו נראה בריא וחזק וכמי שכוחו במונתיו, מה לו אפוא לחזר על הפתחים וליפול למעמסה על הבריות ילך לעמול קימעה לפרנסתו יחטוב עצים ישאב מים וישתכר לחמו במשפט הואיל וכך אין דבר שהולך בטל שכזה ראוי הוא שיפול לידיו של אותו ברנש שומר בית הקברות גם אכסניה זו נאה מדי בעבורו, ומדי הרהרו שלף פיתקה ממכתבתו רשם על גביה את שמו וכתובתו של שומר בית הקברות ומסרה לידיו של האורח הא לך קרא כשהוא מבליע חיוך תחת שפמו ויטייבך לבך בבית מארחך, נטל רבי ליבער את הפיתקה ויצא לו בדרכו אל עבר הכתובת שקיבל ככל שהתקרב אל הכתובת כך הלך והתרחק ממרכזו של הישוב היהודי עד שהגיע סמוך ונראה למשכנות העוני של הנכרים בסוף קצה גבולה של העיר שמה בביקתה עלובה רעועה מפוחמת ונוטה על צידה מצא רבי ליבער את בית מארחיו לאותה שבת עוד בעמוד רגליו בחוץ למראה עיניו בלבד ולנוכח המחשבה כי פה יצטרך לשבות שבת נתחמץ לבבו בקרבו וטעם מר עלה בפיו היתה זו לו הפעם הראשונה למאז החל עורך את גלותו בה חש תחושת גלות של ממש, דקות ארוכות עוד היה מהסס וחוכך בדעתו אם לפסוע לפניו ולהקיש על דלת החורבה ההיא או שמא מוטב לו לוותר עליה ולהשאר בלא אכסניה כלל ההחלטה שגמלה לבסוף בלבו להקיש על הדלת לא באה אלא לשם קבלת עול גלות באהבה, בפתח קידמה את פניו בעלת הבית הואיל ושמעה במה המדובר וכי מצפה ההלך האלמוני הלז לקפח את מזונם הדל בסעודת שבת נתמלאה ריתחה כהר געש והחלה ממטירה על ראשו קללות ונאצות עד אין מספר, גולן שכמותך הטיחה לעומתו בשצף קצף, שופך דמים רוצח נפשות, כלום לא מצאת לך מקום אחר לסעוד בו אלא אצלנו דוקא אל פת לחמנו הדלה לטשת עין לגזול פרוסה חריבה מפינו ומפיות עוללינו באת כלך לך מפה לכל אשר תישאך הרוח מדי דברה טרקה את הדלת בפניו בכל עוז עד שכמעט ולא נתמוטטה הביקתה כולה מעוצמת החבטה, רבי ליבער סב אפוא על עקבותיו והחל פוסע חזרה לכיוון בית הכנסת בסתר לבו החל כבר לשמוח על שנפטר באופן זה מלהשהייה בשבת בכפיפה אחת עם אותה משפחה, אולם עד מהרה נגוזה ממנו גם שמחה זו צעקות רמות שנשמעו מאחוריו גרמו לו להחזיר את ראשו והוא נוכח באותה עלובה מרת נפש כשהיא רודפת אחריו ברחוב העיר ומצווחת ככרוכיא אכזר שכמוך, מלשין ומוסר וכי אינני יודעת כי הולך אתה להלשין עלינו

האש והטיל את הדג לתוכה פנימה עוד הוא עוסק במלאכתו זו וקולה של בעלת הבית אינו נודם לרגע צאו וראו ליסטים זה מצווחת היתה בינה לבין עצמה מעות למכביר מונחות לו בכיסיו אין נאה לו לסעוד סעודתו כי אם בדגים מעשה גביר בעמיו ולא מצא לו אלא להיות סמוך על שולחנו אשר אף די לחם לפי הטף אין עליו היא עסוקה היתה בצעקותיה ואילו הוא טרוד במלאכתו ואינו שם עוד על לב דברי ריבותיה וטרוניותיה משסיים לשפות את הקדירה על האש נקש רבי ליבער בחלונה והתחנן לקבל מעט מלח ופילפלין לתבל בהם את הדג לכבוד שבת השיבה לו מה שהשיבה ניאצה מה שניאצה אך לבסוף הגישה לו את אשר ביקש כאשר שב רבי ליבער לאחוריו לבווק את המלח ואת התבלין לתוך הקדירה חשכו עיניו לראות את הקדירה הפוכה על פיה כל תכולתה שפוכה ופרוסות הדג מתגוללים בעפר על הארץ משראתה בעלת הבית את אשר ארע לקדירה חסה עינה על הדגים היקרים שלא ילכו לאשפה סילקה לצדדין את האורח הבטלן ונטלה לבשל את הדג לעצמה הקימה מחדש את הקדירה הרתיחה בה מים ובושלה בתוכם את פרוסות הדג אשר אספה מן הארץ אדהכי והכי נטו צללי ערב ורבי ליבער הלך לתור לו בית כנסת להתפלל בו קבלת שבת ויהי אך יצוא יצא ובעל הבית שב ממלאכתו אשר בשדה יבוא הביתה סר וזעף רוגז ויעף כדרכו דבר יום ביומו משנכנס הביתה וחש בריח הדגים העולה באפו פקח זוג עיניים תמהות וחלאן בזוגתו כאומר מה פשר החלום הזה אשר חלמתי פתחה היא וסיפרה לפניו מריש ועד כלה את מעשה האורח הנצלן שנשלח על ידי פרנס החודש לסעוד על שולחנם בקעה הניחה לו בסיפורה להתפרץ בחרון אף לקלל ולנאץ כאוות נפשו אף היא הוסיפה נופך מדילה בחבלי מענה לשון אשר נפלו לה בניעימים ומינה ומיניה התקלס האורח עד לאין ערוך ולאין שער עודם מדברים על אודותיו ורבי ליבער שב מבית הכנסת ונכנס אל הביקתה הנה הינו הריעו בני הזוג לקראתו בשאגה משותפת וידע רבי ליבער כי טובים השנים מן האחת טפיחה אחת הנחית בעל הבית על כתפו של האורח אשר אם לא היה בה כדי למוות היה בה כדי למוטט, האח אחא השמיע קול כשיכור מתהולל לשולחנם של אחרים מצפה אתה מה הלא שואב מים בברוד יכולת להיות שכרך היה משתלם שני רובל כסף לשבוע ולמה זה תחיה על חשבון הדולת משתמה קבלת הפנים לאורח נוגש בעל הבית אל השולחן ומבלי לפרוס עליו מפה תפס בשתי ככרות לחם קיבר שהיו מונחות עליו והחל ממלמל עליהן קידוש היום הקידוש עודנו בין שיניו טרם יכלה ובשתי ידיו החל תולש מן הפת פרוסה לעצמו כמוה לזוגתו וכן ליתר הנפשות אשר בבית את קצה הפת האחרון הטיל אל עבר האורח כאומר לו הא לך חטוף ואכול נענה האורח בקול רועד מפחד וביקש ליחן לו כוס לקדש עליה חי חי רעם קולו של בעל הבית כסבור הוא הלזה כי לביתו

בפני פרנס החודש על שדחיתך מהיות אורחנו כדי שינקום בנו וידחה את בעלי מפרנסתו בוש והיכלם לך חסר לב שכמותך, בעל כרחו כמעט אנוס היה רבי ליבער לחזור לאחוריו ולשוב להתענות באותה ביקתה שנקרתה לו, הוא נשאר עומד בחצר הפתוחה וציפה לשמוע את אשר עליו לעשות, אל תצפה לאכול לחם חסד החלה מצווחת שוב לעומתו טול את הקרדום וצא חטוב לנו עצים ביער הן חורף היום באין אומר גחן רבי ליבער נטל את הקרדום שהיה מוטל בחצר ויצא היערה לחטוב עצים משסיים לחטוב את העצים לערימה, ארום בחבילה העמיסה על שכמו והביאם אל חצר הביקתה כאן שומה היה עליו לבקע את הענפים הלחים לגזירים דקים, כדי שתאות האש שבתנור להאחו בהם, עודו עומד ומבקע בידים שאינן אמונות כלל באותה מלאכה וגזיר עץ סורר ניתו מתחת לקרדום וטס הישר אל שימשותו המפויחת של החלון הבודד אשר בבית קול נפיץ מצטלצל בישר את דבר האסון אשר קרה ולבו של ר' ליבער חדל מפעום לרגע מפני האימה שירדה עליו אדיר היה קולה של בעלת הבית מרעם לשונה המשתלחת מהירה מבזק ובשניהם שילחה חרון אפה עברה וזעם אל עבר האורח הנבוך והנדהם החיוור כסיד ואובד העצות אשר עמידתו האומללה יכולה היתה לעורר רחמים אפילו בלבו של שודד יערות אכזר, ראה האורח כי כלתה אליו הרעה ולא ידע להשית עצות בנפשו הוא מיהר להושיט ידו אל כיס אפודתו והעלה מתוכו זהוב שלם מן הסכום אשר נשתמר עימו לעת מצוא הא לך פיצוי בעבור הנזק אמר ברתת, משנטלה בעלת הבית את הזהוב לרשותה נמוג כעסה בבת ראש ונמחה כבאורח פלא עד ארגיעה נמוגו כל צעקותיה ובקול שפוי ונינוח צייתה עליו על האורח לילך ולהזמין את הזוג השכן לאחר שנקבעה הזוגית החדשה במקומה ושב השקט על כנו הופיע לפתע בחצר דייג נכרי אשר נשא עימו למכירה דג נאה אותו העלה זה עתה בחכתו מן הנהר הסמוך אין לי כסף לקנות דגים נצטווחה עליו בעלת הבית בחימה שפוכה משל הוא ולא אחר אשם היה בעוניה ומרודיה, לבו של רבי ליבער נתפרפר בקרבו כל ימיו הקפיד לאכול דגים לכבוד שבת והנה מן השמים מסייעים אותו שלא להניח ממנהגו הטוב גם בשבת זו בגו גלותו הוא לא הרבה אפוא בהיסוסים וקרא אל עבר הדייג שעמד לעזוב את החצר, הנני וקניתי מידך את הדג עוד רגע והדג נתון היה בידי של רבי ליבער לשמחתו לא היה גבול משלא הורשה להשתמש בעצים שביקע זה עתה במו ידיו כדי לבשל את הדג לכבוד שבת קיבל עליו הצדיק את הדין באהבה ויצא בשנית אל היער לחטוב עצים אחרים השעה החלה מתאחרת ושומה היה עליו לכלות מעשהו במהרה כדי שעוד תהיה שהות ביום לבשל את הדג מששב עם אלומות העצים החדשה מיהר לערכה בחצר הצית בה את האור ומשקיבל לאחר תחנונים מרובים קדירה מזוהמת כלשהי יצק לתוכה מים שפתה על

ותחת הרקיע הבוקר אור ורבי ליבער קם ללכת אל בית מדרשו של רבי אפרים אשכנזי כאשר תיכנן עם בואו לבית המדרש תפס לו מקום מאחורי התנור מקום אשר הארחי פרחי ופחותי העם יושבים שם ונתן מעייניו בהכנה לתפילה בינתיים הספיק לחוש בהוד הקדושה אשר חופף היה על אותו בית מקדש מעט וביותר על דמותו של אותו גאון וקדוש רבי אפרים אשר נכנס זה עתה ופסע אל עבר מקומו הסמוך לארון הקודש, רבני ליבער חש היטב בזוהר העילאי שקרן מפניו של רבי אפרים ונפשו עלצה על הזדמנות זו שנקרתה לפניו להתפלל תחת קורת גג אחת עם אותו צדיק נשגב, לאחר סיום חזרת הש"ץ דשחרית בטרם קריאת התורה החל רבי אפרים מתרוצץ בחוסר מנוח על פני ההיכל רצוא ושוב תוך שהוא מביט על ימין מביט על שמאל כמחפש דבר מה נסתר ונעלם, חיפש לאורך כותל המזרח בפאות צפון ודרום עד אשר הגיע אל מקומם של הארחי פרחי אשר מאחורי התנור שם ניגש אל רבי ליבער התיצב מולו ונעץ מבט נוקב הישר אל תוך אישוני עיניו לפתע פשט רבי אפרים את ידו תפסו לרבי ליבער בזרועו הובילו עימו עד לכותל המזרח והעמידו בסמוך למקומו הוא, ניסה רבי ליבער לחלץ עצמו מאחיזתו של הרב ולחמוק מתחת ידו אך זה הרים עליו בקולו וגזר עליו בגזירת כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה שלא יהיו לשנות מאשר ציוהו, כיון שהגיע הקורא לשלישי הורה רבי אפרים לגבאי לכבד בעליה זו הקבועה בעבורו את רבי ליבער האורח אשר שוב לא יכול היה לסרב ולזמר כלום, אחרי התפילה הזמין רבי אפרים את רבי ליבער לסעוד סעודת שבת על שולחנו לא אוכל לסעוד עם כבודו השיב רבי ליבער כי מוזמן ועומד אני לסעוד על שולחן מארחי מאמש הן יודע אני השיב רבי אפרים בחיך צופן רז ולא הניח לרבי ליבער לצאת מרשותו בסעודת השבת כטוב לב מלכי רבנן בינה של תורה גחן רבי אפרים ולחש על אוזנו שלרבי ליבער הנני לבשרו בשורה טובה להוי ידוע למעלתכם כי הוכרז בשמים שהבזיונות היסורים והתלאות אשר עלו אמש בגורלכם בבית מארחכם ייחשבו לכם כשנה תמימה של גלות וכבר יצאתם בזה אפוא ידי חובתכם לוא יהי כדבריכם הפסע רבי ליבער בטפה רפה אם כי בלבו לא נטה להאמין כי אכן כה בניקל' סר עווננו ונתכפרה 'חטאתנו' לאחר הסעודה השלישית משהחל רבי ליבער לארוז חפציו והתכונן לצאת להמשיך את נתיב גלותו ניגלה אליו אליהו הנביא ובישרו את אשר גילה לו כבר רבי אפרים כי אכן סר עווננו וחטאתנו נתכפרה שוב לך לאוהלך לשלום ציוה עליו ולך לבינתך בשמחה כי כבר רצה האלקים את מעשיך ביום ראשון עם בוקר שכר רבי אפרים עגלה כבודה ותומה לצמד סוסים ושילח בה את רבי ליבער בחזרה לברדיטשוב בתופים ובמחולות.

(בסוד עבדיך)

של נגיד הגיע לי אין יין ליתן לך ובאין יין כוס למה, קירב רבי ליבער את ידו הרוטטת אל חיקו שלף מתוכו בקבוק יין אשר הכין לעצמו מבעוד יום והראהו לבעל הבית למראה היין נתעגלו עיניו של בעל הבית כלבנות במילואן וכמעט שלא נפל מכסאו מרוב תדהמה הראיתם נוכל זה צרח כמטורף בקבוק מלא יין יין ממש טמון לו בחיקו והולך הוא לסעוד על שולחנם של אחרים כהרף עין עבר הבקבוק לידי של בעל הבית והעסים אשר בקרבו החל מוצא את דרכו אל לועו הפעור לרווחה במאמצים אדירים ובכוחות לא לו הצליח רבי ליבער להציל לעצמו כדי כוס מצומצמת לשעת הדחק עד שהיה עומד ומקדש על כוסו עמדה בעלת הבית וחילקה את הדג אשר קנה הוא בכספו לפני בני הבית בני המשפחה עטו בשקיקה על מנות הדג שהוגשו לפניהם כמבקשים לבולען בעודן בכפם אולם לפתע פילחה צעקה רמה את חלל הבית היה זה בעל הבית אשר כיסה בכף ידו על לחיו ועיוות את פניו מחמת כאב מסתבר כי שיניו שנתכוונו ללעוס את הדג ניגרסו בעפר וצרורות מה ענין אבנים וצרורות אצל דגים בצלחת שאג הלה בחמת רצח אף זה מעשה ידיו של האורה הוא מיהרה היא להשיב אמריה לפי שהיפך את קדירת הדגים על פיה ופיזר את נתחי הדג על פני החצר יותר מזה לא היה רבי ליבער חסר בעל הבית קם בחמתו מן השולחן ניגש אליו בעברה וזעם תפסו בעורפו תפוס היטב גררו אל עבר הדלת והטילו בתנופה נמרצת מן הבית החוצה אחרי שנתאושש מן החבטה שספג התרומם רבי ליבער ממקום נפילתו התנער מעפרו ונתישב לו על גבי אבן רק עכשו החל לחוש בטעמה האמיתי של הגלות, ורק עתה החל לבו להאמין כי אכן יש בכוחם של יסורי גלות למרק חטא ולכפר עוון ניצוץ של שמחה ניצת בקרבו ונהרה החלה עולה ומתפשטת ברמ"ח אבריו ובשם"ה גידיו מיד פתת את פיו בשיר והלל והחל מזמר בהתלהבות רבה את זמירות השבת.

בינתיים נח בעל הבית מזעפו דעתו נתישבה עליו קימעה וזכר כי בהיוודע פרנס החודש מהתנהגותו המבישה כלפי האורח עלול הוא עוד לפטרו ממישרתו ולקפח את פרנסתו מיהר אפוא החוצה אל החצר והזמין את האורח לשוב ולכנוס פנימה אלמלא חובת סעודת שבת שרבעה עליו, בוודאי לא שב היה רבי ליבער ונכנס אל תוך לוע הארי הלזה ברם אותו כזית פת שציפה לצאת בו ידי חובת היום לא הניח לו לסרב להזמנה גם עתה לא שפר גורלו של האורח ולבד מעלבונות ומרורות לא שבע מאומה מיד לאחר ברכת המזון הורה לו בעל הבית לצאת ללון בחצר תחת כיפת השמים שכן ירא הוא מפניו שמא יקום באישון ליל ויגנוב מביתו את כל אשר לו, תלאות היום נתנו את אותותיהן היטב בגוו של רבי ליבער ולמרות מזג האויר הסגרירי ששרר בחוץ לא אזר כוח לגרור את רגליו אל אחד מבתי המדרש בעיר כדי ללון בתוכו והעדיף אכן לנום בחצר על הקרקע